

Štev. 33.

V Trstu, 17. avgusta 1895.

Letnik XIII.

Opomnja. Zaradi urednikovega preseljenja bo se „Slovanski Svet“ tiskal in po neizpremenjenem programu izdaval se odslej na Dunaju. Zastran zmot pri preselitvi izide bodoča štev. lista čez 14 dnij. Prosimo vljudno, da se odslej vsa pisma, naročnina itd. pošiljajo na Dunaj pod naslednjo adresno :

Redaction des „Slovanski Svet“, Wien, VII. Hofstallstrasse, 5.

Kongres Romunov, Slovakov in Srbov.

Srečno završeni kongres treh nemadjarskih narodnostij v Budimpešti je napravil nekako zarezo med prošlostjo od nastanka duvalizma in nadaljnjo bodočnostjo. Brutalnost madjarske gospodujoče stranke gotovo vsled tega še ne preneha; ali tlačene narodnosti so s tem shodom dobile novo, toliko potrebno moč, da se bodo z večjo zavestjo in manjšo obupnostjo začele gibati ter podpirati se vzajemno pri skupnih potrebah in težnjah. Razglašeni program ne ostane skrit v zakotjih in gorah tlačanih narodov, temveč romal bode po vsem civilizovanem svetu. Ne vsled velikih zasnov, katerih nima, temveč ravno vsled skromnosti bode ta program začel oči odpirati tistim plemenitim in nepristranskim civilizovanim Evropejcem, ki so vsled napačnih informacij drugače in ugodniše mislili o Madjarih. Proslavljeno viteštvo tega naroda mora izgubiti pri vseh tistih, ki iz programa nemadjarskih kongresovcev zvedó prvokrat, česa nimajo, kaj vse se jim je odtegnilo, in za kaj, za kake malenkostne svoboščine se jim je treba še le boriti. Če tudi se torej program ponižuje do skrajne pohlevnosti, vendar kaže na velik napredek, ki ga se posebno slovanski narodi morajo pozdravljati z največo radostjo. Pojedini čini velike brutalnosti, potem dogodki se posebno med romunskim narodom Ogerske, vzbujanje Romunov vsled delovanja odločnih inteligentnih ljudi in mučeništvo romunskih veljakov, sočustvovanje se posebno Romunov in Slovakov ob raznih prosledovanjih in naposled vzbujanje vseh nemadjarskih narodnostij ob vsiljevanju posebne cerkvene politike, vse to je vzrok, da so začele sorodne in jednake tožbe odmevati od Slovakov do Romunov, in od Romunov do Slovakov, in da so s Srbi pokazali se jedini tudi pri skupnih protestih proti cerkvenim reformam. Bil je potem le še jeden korak, da so začeli

premišljevati tudi o skupnem programu, in ta so, posebe stilizovan še v poslednjo uro, prinesli pred kongres in jednoglasno sprejeli v nadaljnjo direktivo solidarnega postopanja. Obžalovali so na kongresu, da se niso udeležile tudi druge narodnosti kongresa, a izrekli so nado, da vsaj ogerski Rusi in Nemci se pridružijo njih programu. Iz tega, da se Rusi niso ganili, ni treba soditi, kakor da bi ruski narod ne bil potreben brambe v združenju z drugimi. Ravno narobe, le ker je madjarsko gospodarstvo dovedlo Maloruse ogerske k bezsilju in onemoglosti, ni se našlo tolike inteligencije, da bi tudi ta oddelek ruskega naroda vzbudila k udeležbi kongresa. Nemci ogerski pa imajo svoje nade; morda je tudi tir obče nemške politike cislitavskih nemških strank vplival, da so se držali v rezervi. Tostranskim nacionalcem bi bilo žal, ko bi tudi nemško naseljenje na Ogerskem podkrepilo sklepe drugih nemadjarskih narodnostij. Na kongresu niso imenovali Hrvatov, no še prvi organ Mladočehov obžaluje, da Hrvatov ni bilo na kongresu, in trdi, da oni bi bili mogli imeti ondi prvo vlogo in s svojo besedo podati kongresu mnogo večjo veljavo. Kajti madjarske stranke bodo skušale slabiti moč programa kongresovcev tudi s tem, da niso bile vse narodnosti udeležene pri shodu. Sicer pa bode odsotnost Hrvatov v posledicah škodovala tudi njim. Prvič spoznajo nemadjarski mučeniški, kaj morejo v bodoče pričakovati od politiške solidarnosti Hrvatov, se posebno tedaj, ko se bode bližal duvalizem svojemu koncu. Drugič pa ne bodo mogli Hrvati lastnih rojakov, ki so na Ogerskem, zagovarjati uspešno; ker se niso sedaj ganili za nje, bodo celó Madjari opirali se nato, izgovarjaje se, da Hrvatom se ne godi politiška in nacionalna krivica ne na Ogerskem, ne v Hrvatsko-Slavoniji. Hrvatski separatizem, naj se opravičujejo kolikor hočejo, je treba sedaj najstrože obsojati s stališča solidarnosti avstro-ogerskih Slovanov in s stališča internacionalne politike. V glavnem mestu Belgije zboruje te dni mednarodni parlamentarni kongres, in tu je na vrsti tudi romunsko vprašanje; s tem pa se udeležniki spomnijo tudi razmer na Ogerskem v obče. Madjarski zastopniki bodo kot zviti odvetniki madjarskega viteštva kazali tudi na Hrvate, češ, saj ta narod poleg Nemcev in Malorusov se ni udeležil Budimpeštanskega kongresa, in to je dokaz, da nimajo nikakih pritožb proti sedanjemu madjarskemu sistemu. To ne more biti Hrvatom ne v čast, ne v korist.

Kongres Romunov, Slovakov in Srbov je napravil duvalizmu veliko koncesijo; izjavil je priznavanje inte-

gritete sveto-štetanske korone. Kongres ni mogel drugače, ako je hotel v obče zvršiti se na Ogerskem, ogerska tla so bila pa za to potrebna, ako hočejo doseči predugračenja v notranji ogerski politiki. S priznanjem duvalizma pa so dali kongresovci nadaljnemu obstanku te državno-pravne oblike veliko dejansko in moralno oporo. Duvalizem so torej samo s to izjavo jako utrdili in, rekli bi, so mu, kolikor je zavisno od zunaj, podaljšali življenje. V tem priznanju je neizmerna škoda za skupno politiko avstro-ogerskih Slovanov, in bode težko boriti se proti obstanku duvalizma; saj, če proglašajo njega integriteto sami ogerski narodi, je to argument, proti kateremu nasprotniki zunaj Ogerske ne morejo opraviti mnogo.

Toliko večja dolžnost nastaja za cislitavske slovanske parlamentarnike, da razjasnijo vse razmere Ogerske ob razpravljanju obnovljenja pogodbe z Ogersko v Dunajskem državnem zboru; tu bode treba ščititi ogerske kongresovce s kazanjem na to, da oni so bili prisiljeni povdarjati obstanek duvalizma. Gledati bodo dolžni slovanski državni poslanci cislitavski, da pridejo v novo pogodbo vsaj primerne korekture!

Kongres se je v programu najprej uprl stremljenju Madjarov, da bi napravili iz Ogerske nacionalno državo, kakor da bi bil v teh zemljah samo jeden narod. Madjari zaradi te fiktivne ideje hočejo pomadjariti vse druge narodnosti, to pa je nasprotno etnografskim razmeram in zgodovinskemu razvoju Ogerske. S tem se je kongres dotaknil najvažnejših vprašanj, skupnih za obe polovini cesarstva. Ob vsvarjenju duvalizma je vladala pri madjarskih, tedaj še redkih šovinistih in pri nemški liberalni stranki jedna in ista misel: to polovino germanizovati, ogersko pa pomadjariti. Le radi tega je nemška liberalna stranka odstopila od jedotnega centralizma, ki ga je še tik pred nastankom duvalizma zagovarjala tudi po deželnih zborih; z duvalizmom so liberalni Nemci in Madjari napravili dva centra in dva centralizma, oba torej uže vsled tega psevdo-centralizma. Se Schmerling se je upiral taki centralistični pokveki, ravno ker je bil pristen centralist in je skrbel kot tak vsaj za mogočno celokupno monarhijo.

Nemški liberalci in Madjari so si tudi v tem jednaki, da oboji hočejo z raznarodovanjem prodirati naprej proti vstoku. Nemški liberalci so si na tihem mislili, da pomencijo najprej cislitavske narode, potem pa — Madjare in druge ogerske narode; Madjari pa namerjajo pomadjariti najprej ogerske zemlje in potem, če možno, nadaljnje — balkanske dežele! Kongres z dne 10. avgusta pa je samo konstatoval razmere, radi katerih se na Ogerskem ne more misliti na nacionalno državo. On povdarja, da prvič ne dopuščajo tega etnografske razmere, to se pravi, na Ogerskem so različne narodnosti, ki imajo pravo, živeti kot *take* druge poleg druge. Ogerske narodnosti so tudi historijske, kakor je madjarska, in tudi vsled tega imajo vse te narodnosti Ogerske v sedanjosti poseben tip in tudi kulturne svojstvenosti po raznih krajih.

S povdarjanjem etniškega in historijskega momenta se je kongres postavil na analogna stališča, kakor cislitavski Slovani, ki z jedne strani vidijo v sedanji ustavi zagotovilo obstanka in razvoja vsake narodnosti posebe, z druge strani pa v svojih historijskih pravih pristno podstavo historiskemu razvoju. Kongres hoče iz obeh momentov izvajati vse konsekvencije. O historijskih pravih izrecno ne govori, toliko bolj pa povdarja potrebo izvedenja *nacionalne* avtonomije. Ta naj bi se izvršila takó,

da bi se okraji ali komitati okrožili po narodnostih, in takó bi dospeli do nacionalne avtonomije, kakoršno imamo v mislih tudi v tostranski polovini. Nacionalno avtonomijo pa udeležniki kongresa zahtevajo ne le za medsebojno upravo, kakoršno bi podeljevali posebni juristiški organi pri zasnovi nacionalnih avtonomij, temveč tudi pri raznovrstnih gosposkah. Nacionalna avtonomija se zdi kongresu potrebna tudi zaradi porotnih sodišč, katera so sedaj ustrojena takó, da madjarski porotniki, ki ne razumejo drugih jezikov, sodijo obtožence nemadjarskih narodnostij. Gledé na porote se nemadjarskim narodnostim godi ravno takó, kakor n. pr. Slovencem na Primorskem, Koroškem itd.

Nacionalna avtonomija vključuje tudi cerkveno in šolsko avtonomijo, in zato se zaveza Romunov, Slovakov in Srbov hoče potegniti najprej zato, da bi se respektovala cerkvena in šolska samouprava. Iz tega vidijo slovanski in drugih Slovanov zaslepljeni konservativci, kakoršni so slovenski zavezniki Hohenwartoga kluba, kakó napačno taktiko imajo pri tem, da sosebno radi šole hodijo z nemškimi konservativci. Ko bi dosegli nacionalno avtonomijo, kakoršno imajo za opravičeno naši kongresovci v Budimpešti, dosegli bi tudi šolsko avtonomijo in še le tedaj pravo svobodo za šolsko organizacijo. Jednako je s cerkveno avtonomijo; dokler ne dosežejo slovanski narodi obsežne nacionalne avtonomije tudi cerkvene avtonomije ne bodo mogli zaščiti in popravljati. Slovenci imajo poseben vzrok, da premišlujejo program kongresovcev tudi radi korektnih nazorov o nacionalni avtonomiji.

Se ve da je kongres napravil zopet veliko koncesijo Madjarom, prepustivši za centralno gosposko madjarski jezik, v tem ko zahteva na zdolej jezike dotičnega naseljenja vsakega okraja. No, madjarsčina pri centralnih gosposkah bi pač mnogo ne škodovala drugim narodnostim, ako bi dosegle te popolno nacionalno avtonomijo.

Vsled stremljenja k pravi nacionalni avtonomiji mora kongres obsoditi dosedanji narodnostni zakon od l. 1868, ki se je napravil le, da bi slepil zunanji svet. Za sedaj se kongres zadovoljuje s tem zakonom, zahteva le, naj se izvrši tudi za Nemadjare, kar je vključeno v njem. Ko dojdejo zastopniki tudi tlačanih narodov v parlament Budimpeštanski, poprimejo se dela, da se odvzre narodnostni zakon ter izvrši nacionalna avtonomija. Reveži! Oni še le čakajo, da pridejo v državni zbor; tostranski Slovani pa od začetka pošiljajo svoje poslance v centralni parlament pa, razun slovenskega Gregorca, niso še nikdar zinili o nacionalni avtonomiji. Dá, niti pravih pojmov si o njej doslej niso še prisvojili. Kaka ironija med stremljenjem v Cislitaviji in postopanjem na Ogerskem!

Omějimo se ob tej priliki na te točke navedenega programa. Zaveza Romunov, Slovakov in Srbov je zasnovala program, kakoršen je bil pri danih razmerah možen. Vse pa je v programu strogo logično, sistematiški pregledno vloženo. Odbor dvanajsterih členov, 4 iz vsake zavezne narodnosti, bode čuval nad programom in tem, da se ne bodo zagrešali Madjari proti njemu bez protesta zaveze.

Radujmo se, da se je napravil takó ugoden začetek; radujmo se solidarnega postopanja Romunov, Slovakov in Srbov na Ogerskem in podpirajmo jih bolje, nego se je godilo doslej. Oni se hočejo doma po svoje razvijati; le za skupne potrebe in skupno brambo hočejo skupno in vedno složno postopati. Posnemajmo jih v tostranskih deželah!

S kongresa nemadajarskih narodnostij.

Do kongresa Slovakov, Srbov in Romunov je vendar prišlo; vršil se je 10. t. m. v Budimpešti ter je jednoglasno sprejel program, ki obseza 21 točkov.

*Program zveze narodnih strank, romunske, slovaške in srbske v Ogerski in Sedmograjski.**

I. Zveza romunske, slovaške in srbske narodnosti izjavlja, da hoče ohraniti in pridržati v vsakem pogledu jednotnost in integriteto pokrajin, pripadajočih h koroni sveto-šufanski. II. Držeč se etniških razmer in historijskega razvoja Ogerske, da Ogerska ni taka država, katerej bi *jeden* narod mogel dati narodni značaj (tip), temveč da le skupnost v jedno celoto združenih narodov Ogerske sme mu dati značaj, — hočejo v Ogerski prebivajoči Romuni, Slovaki in Srbi iz danih etniških razmer in historijskega razvoja pri respektovanju integritete pokrajin sveto-šufanskih izvajati vse konsekvence, ki so potrebne za državno upravo v pogledu na vzdržanje in razvoj pojedinih narodov. III. Iz etniških razmer in historijskega razvoja nastavša narava ogerske države izključuje, da bi jeden jedini narod, kateri ne vstvarja niti večine naseljenja, mogel si prilasčevati atribute državnosti. Le skupnost narodov Ogerske, kakor je izrečeno v zakonu, ima pravo, istovetiti se z državo. In tako je to, da kar hočejo nazivati madjarsko narodno državno idejo, da atribute državnosti prilasčajo jednemu jedinemu, v manjšini nahajajočemu se narodu, in s tem ostale, v večini nahajajoče se narode Ogerske s pomočjo prisvojene državne moči silijo spraviti v službo, to je negacija etniških razmer Ogerske in njenega zgodovinskega razvoja, zraven pa ogroženje uslovij obstanka za ostale v večini nahajajoče se narode. IV. Na obrano proti temu ogroževanju, katero se uže dejanski snuje, da bi se uničila uslovja obstanka v večini nahajajočih se ostalih narodov Ogerske, — zaključujejo Romuni, Slovaki in Srbi Ogerske zvezo, pri vzdržanju lastnih samostalnih programov, da bi z vsemi zakonitimi sredstvi branili svojo dotično narodnost, in se nadejajo, da k tej zvezi pridružijo se tudi Rusi in Nemci Ogerske, kajti ta zveza ne obseza nič nezakonitega, naopak ona stremi z zakonitimi sredstvi postaviti razmere na prirojene podstave. Kakor naravna podstava ima se razumeti *narodna avtonomija* v okviru razdeljenja stolic (komitatov). V. Ta zveza ne izključuje, da vsaka narodnost v okviru svojih posebnih razmer more stremiti k svojemu lastnemu razvoju, v čemur si zvezane narodnosti obetajo vzajemno podporo. VI. Nemadajarskim narodnostim Ogerske ima se dati svoboda za jezikove meje, takó, da dotičnim avtonomnim korporacijam (stolicam, mestnim municipijem, občinam) s porabljenjem narodnega jezika ima biti značaj dotične narodnosti pri administrativnih in sodnih gosposkah. Kjer se mešajo jezikove zemlje, tam naj se v interesu laže uprave okrožijo stolice po jezikovnih mejah. VII. Izhajaje s tega stališča, Romuni, Slovaki in Srbi ne morejo pomiriti se s takózvanim narodnostnim zakonom iz leta 1868. Ta zakon, kakor se zdi, se je le napravil, da bi služil v zastor pred tujezemstvom in svedočil o toleranciji nasproti narodnostim. Dejanski se ne drži in je do cela iluzoriški. Dokler pa ima narodnostni zakon zakonito moč, bodo ga Romuni, Slovaki in Srbi kot zakon respektovali, ali tudi od vladne moči zahtevajo, da bi kot zakon bil respektovan tudi nasproti njim, da bi se razširil v smislu ravnopravnosti v prošneh narodnostij. Kedar se narodnostim omogoči zastopanje v ogerskem parlamentu,

bodo stremile k izpremeni narodnostnega zakona, po načelih, navedenih v tem programu. Imenoma bodo težili k temu, da bi se dolžnost države, podpirati kulturne cilje različnih narodov Ogerske, provedla v vseh podrobnostih. VIII. Narodnosti Ogerske so v tem žalostnem položaju, da ne morejo udeleževati se zakonodavstva ogerske države. Kajti Ogerska postavlja se za doméno jednega jedinega naroda, državna moč stremi, dati ogerskemu parlamentu značaj zastopstva narodne države. S tega stališča se je vstvaril za Sedmograjsko nepravilni in grozni volilni zakon, ali tudi za volilni zakon v oži Ogerski so volilni okraji ustrojeni takó in imeniki volilcev običajno sestavljeni takó, da voleče narodnosti so izbacene in izločene, pri volitvah samih upotrebujejo se s strani administrativnih gosposk proti narodnostim takó grozna sredstva tlaka in nasilja, da se kaj takega pri volitvah ne godi nikjer v civilizovani Evropi. Pri takem stanju, kjer se sveto pravo svobodne volitve postavlja iluzornim, Romuni, Slovaki in Srbi, kakor stranke, morajo se uže naprej zdržati državnozbornih volitev. IX. V sestavi s tem, zveza Romunov, Slovakov in Srbov želi si uvedenje občega, ravnega, premega in tajnega volilnega prava, pravičnije razdeljenje volilnih okrajev, odstranjenje administrativnega vplivanja na volitve in odstranjenje te zakonite določbe, vsled katere zamuda izplačanja davkov zakrivi izgubo volilnega prava. X. Ker v Ogerski ni zakona za svobodno pravo zborovanja in shajanj, zastarele in nedoločne vladne naredbe pa se od upravnih in vladnih organov razlagajo in rabijo samovoljno, takó da za javna shajanja in društva se delajo narodnostim vsemožne zapreke, in za nje ni nikakega prava zborovanja in shajanja: zaveza narodnostij stremi, da bi se vstvaril natančen demokratiški zakon na svobodno pravo shajanja in združevanja. XI. Ker se od strani sedanjega sistema zakonito garantovane cerkvene in šolske avtonomije s samovoljnim posezanjem vlade stavljajo iluzornimi, stremi zveza narodnostij, da bi se cerkvene in šolske avtonomije respektovale in do dela razširile v smislu avtonomije. XII. Ker je v Ogerski institucija porotnih sodišč izjemno le za tisk, in ker so se sedeži teh sodišč nalašč določili takó, da v nemadajarskih tiskovnih stvarih sodijo narodnostim neprijazni Madjari, ki niti ne razumejo jezika narodnostij, kar jasno dokazuje prenesenje porotnega sodišča iz Sibina v Kološvar, takó da se javi ta institucija popačeno in obrneno proti vsakemu svobodnemu gibanju tiska narodnostij, za katere je v obče uničena vsaka svoboda tiska: zahtevajo narodnosti, bodisi preloženje sodišč na taka mesta, kjer bi se moglo obravnavati brez tolmačev, ali pa odstranjenje institucije porotnih sodišč in izročenje tiskovnih stvari pod redna sodišča. XIII. Ker v Sedmograjskem je izjemni tiskovni zakon, in le v oži Ogerski je svoboda tiska obmejena s potrebo kavcije: zahteva zaveza narodnostij jednoten zakon za neomejeno svobodo tiska. XIV. Ker zveza Romunov, Slovakov in Srbov hoče imeti zagotovljeno svobodo na vsakem polju, mora v prvi vrsti stati za svobodo nahajajočih se veroizpovedanj. S tega stališča bode stremila z vsemi zakonitimi sredstvi k reviziji vstvarjenih cerkveno-politiških zakonov. XV. Narodnosti želé si zastopanje svojih interesov po ministru od korone imenovanem za vsako narodnost, podobno, kakor je Hrvatsko-Slavonsko zastopano po ministru bez portfelja. XVI. Zaveza Romunov, Slovakov in Srbov v stremljenju k navedenim ciljem, zaradi jednotnega vedenja bode zastopana po 12 členovem odboru, izvoljenem od delegatov Romunov, Slovakov

in Srbov; v odboru bodo po 4 člani iz vsake narodnosti. XVII. Odbor ima vse potrebno izdelati, da se izvede stroga organizacija, in da bi se od časa do časa dalo skupno zavarovanje proti politiki raznarodovanja od strani sedanjih imetnikov moči države. XVIII. Odbor bode čuval, da se med narodnostimi ohrani složnost, in da bi se odstranilo vse, kar bi moglo rušiti to složnost. XIX. Da bi veliko občinstvo, katero ni dosti seznanjeno o narodnih razmerah Ogerske, poznalo te razmere, bode skušal odbor informovati evropski tisk. XX. Kongres sklepa, perijodiški shajati se in prepušča načelnemu odboru mesto in čas, določiti in uresničiti sezvanje. XXI. Volilni odbor ima izdelati spomenico, v kateri predstavi postavljenje narodov v zavezi zastopanih in ga doda v odobrenje bodočemu kongresu, z namero predloženja Njegovemu Veličestvu“.

* * *

Kongres nemadjarskih narodnostij je dovolil 1 dan poprej Budimpeštanski glavni načelnik, in sicer po zakonu od l. 1868. Dovolil ga je kot javni shod, z opominom, da zborovatelji so dolžni za red. Došlo je uže na predvečer mnogo udeležnikov, in samo od Slovakov nad 200. Razmerno toliko je došlo tudi Srbov in Romunov. Med udeležniki so bili svečeniki, odvetniki, v obče raznih vrst inteligencije, pa tudi kmetje, meščani, obrtniki, kupci itd. Bili so prisotni odličnjaki in voditelji teh narodov. Od l. 1861. se ni n. pr. med Slovaki dogodilo nič, kar bi se dalo primerjati s tem kongresom. Kongres se je vršil v Hotel National, v lepi Budimpeštanski ulici in krasni dvorani.

Udeležniki so se razveselili, ko se je postavila vlada na pravilno stališče, da je po zakonu dovolila shod. Pred zborovanjem so morali oddati vladi natančni program. Pričelo pa je zborovanje ob 2 urah popoldne. Od začetka je hotelo par renegatov rogoviliti in so po sili hoteli v dvorano s krivimi vstopnicami. A ni se jim posrečilo. Sklicevatelji so pozdravili shod in zahvalili se, da so došli od daljnjih krajev v tolikem številu. (V dvorano niso mogli priti vsi, ki so imeli pravilne vstopnice). Predsedniki so se izvolili 3: dr. Mihal Polita-Desancič, Dorda Pop de Bašesti in Pavel Mudron. Dr. Polit je rekel, da so se sešli v dokaz, da njih solidarnost je k dobremu tudi skupni domovini; de Bašesti je pozdravil kongres s tem, da „jednakost, svoboda in bratstvo“ nahaja krasen izraz tudi na tem shodu. Imenovali so se notarji za vsako narodnost po dva.

Med vsem kongresom so govorili skoro vsi na svojem jeziku. Po predlogu dr. Polita je kongres brzajavno izrazil cesarju izraženo udanost. Potem so izbrali komisijo za sestavo skupnega programa; v komisijo je prišlo po 15 členov iz vsake narodnosti. Bilo je nato 1 uro odmora.

Poročevalec Cvejič je govoril potem tako: Velika francoska revolucija je postavila ljudstvo na osnove svobode, bratstva in enakosti, te ideje so pretresle Evropo, mnogo krvi je poteklo. Tudi mi smo delali za svobodo, in sedaj delamo nato, da bi se zgodilo dejanski: „Extra Hungariam non est vita“. Želi, da bi se program sprejel jednoglasno, k prospehu in slavi skupne domovine in njenih narodov. Bodimo složni, da bi mogli biti svobodni, jednaki, srečni bratje v svobodni in srečni očetnjavi. Dr. Miloš Stefanovič je rekel, da so pretrpeli velike muke, a Gospod je dal, da so se našli Romuni, Slovaki in Srbi. Mi razumemo svobodo takó, da ne izključuje svobode

narodov Ogerske. Dr. Štefan Pop je rekel, da bratstvo 3 narodnostij je prešlo v dejanje in mora vesti k zmagi.

Prečitali so program na romunskem, slovaškem in srbskem jeziku. Kongres ga je sprejel jednoglasno z viharnimi klici: Prijemamo! jednoglasno prijemamo, hvala, slava odboru, živio, setreasca! Ves kongres je bil pretresen od globokega čustvovanja v tem trenutku. Dr. Polit je nato zahvalil se tujezemnim žurnalistom, ki so prišli preverit se o kongresovih pravičnih, zakonitih zahtevah, o vernem, gorečem domoljubju. Bili so zastopniki novin iz Francije, Italije, Belgije, Romunske, češke, Nemčije itd.

Potem so prečitali nekaj brzajavov od vsake narodnosti. Slovaških je bilo 68, srbskih 83 in romunskih 63. Zahvalili so se naposled še 45 členom komisije, ki so sestavili važni program, zaklicali Živio! cesarju in nato zapeli „Hej Slováci!“ in „Desteapte te Romane.“

Na večer so se kongresovci sešli zopet v isti dvorani in napravili obilo napitnic. Bil je dan zadovoljstva, oddahnenja, obujene nade v boljšo bodočnost, dan oduševljenja, da so se združili prvaki vsaj treh nemadjarskih narodnostij Ogerske.

Vodniki po slovenskih deželah.

Vodstvo državnih železnic pričelo je lani z izdajo knjižic „Vodnikov“, ki se odlikujejo po svoji točnosti, ličnosti in izredno nizki ceni (snopič 30 kr.) V besedi in podobi opisane so razne proge, ob njih ležeči kraji ter one partije, katere se dajo napraviti iz vsakega kraja. Te knjižice bodo gotovo širile izpoznanje in množile poset omenjenih krajev. Zato smo z veseljem pozdravili ravno kar priobčena dva zvezka, ki nam opisujeta deloma tudi slovenske dežele.

Snopič 10. podaja nam popis proge: Beljak-Pontafel in Trbiž-Ljubljana; snopič 14. pa proge: Celovec-Glinica, potem Spodnji Dravograd-Wolfsberg; Podklošter-Hermagor, Ljubljana-Kamnik in Ljubljana-Straža, oziroma Novomesto, kot one, ki tečejo ali povsem ali večinoma po slovenski zemlji. Opisi so v obče dobri in točni, malenkostnih hib nočemo pisatelju šteti v zlo; da pa je našo Škofjo Loko in Novo Mesto degradoval na trga, ne smemo molče prezreti, ker mu ne priznamo prava kratiti omenjenima krajema nju stara meščanska prava. Tudi tega, da je Ljubljana rojstno mesto grofa Radeckega, mu Čehi ne pripoznajo, in po vsej pravici; kljubu vsemu spoštovanju, katero ima slovenski narod do tega slavnega vojskovodje, odreči se mora tej časti. Drugače pa želimo tem knjižicam dosti razširjatve, saj jo zaslužijo, podavši toliko berila in ličnih fotografičnih posnetkov. Prva obsega 102, druga 112 str. Obe sestavi je znani nemški turist in pisatelj I. Meurer.

Ob tej priliki bodi nam dovoljena opomnja, da bi se za naše okraje delalo nekoliko več reklame. Krasni so, to priznavajo vsi tujci, in vendar pohaja jih tako malo tujcev, izvzemši kraje ob Vrbskem jezeru in Bledu so jim še večinoma neznani. Tu bi bilo dosti dela za našo planinsko društvo. Paziti pa bi morali tudi, da ne prejdejo vse naprave, kakor v omenjenih krajih, v tuje ali celo židovske roke. Naši rojaki sami so dolžni pobriniti se za to, da se vsposobijo kraji za sprejem in bivališče tujcem ter preprečiti tujo konkurencijo. V mnogih krajih res ni vse za sprejem razvajencev, ali skromne zahteve zadovoljijo se uže sedaj povsod ter se bodo zadovoljevale vedno bolj v bodoče.

Ako bi stopilo naše planinsko društvo v kartel z drugimi avstrijskimi turistiškimi društvi, dogovorilo ž njimi za razne dni in praznike večje partije ali izlete v naše kraje, jim za to designovalo jednega člana v vodjo in tolmača; ako bi skrbelo za popise v nemške turistiške časopise; ako bi razposlalo plakate s podobami v razne hotele po tujih mestih, pospešilo bi lahko jako obisko-

vanje naših krajev sè stranij turistov. Marsikomu od teh priljubljen bi se jeden ali drugi kraj, pridobil bi mu novih obiskovalcev, nagovoril bi kako znano rodbino, naj jedenkrat mesto kam drugam pride sem na letovišče, in tako pomnožila bi se frekvencija tujcev v naših krajih, a domačinom donesla mnogokaj zaslužka.

F. G.

Svojemu prijatelju Mihi Podlesniku.

Med prsti razdraženo svinčnik vrtim,
Naj nekaj v spomin ti napišem —
Naj ódo zapójem, naj himno zložim,
Obraz ali sliko zarišem?

A kaj do imén, če srce govori,
Če duša naj v dušo se zlíva?!
Naj trda beseda se ostra ne zdi,
Saj boljša je, kakor lažníva.

In dolgo ne bó, ko podala rokó
V življenja si bóva razpótje,
Ko konec vseh sanj, veselósti takó,
Mladósti in petja in — zmót je.

Ko trešči v življenja vihar
In naji v resnóbo postavi,
Domà ne, v sovražnem navalu vsekdar
Pokaže bojevnik se pravi.

A to je značaj in to je moštvo,
Krepost to nazivlji blestečo:

Kar sanjala duša je nama nekđaj,
Sè sáboj kot svetstvo vzemíva,
In kakor mladósti spomin in pa sláj
Globóko v srcé zakleníva.

Če moja na lévo držala bo pót,
Če tvoja volíla bo desno,
Duševno sva zvezana vendar pòvsod,
Naj ločena bova telesno.

Ne prósim te, da se kdaj tvoje srcé
Naj méne okléne . . . ne prošim! —
Sam doslej sem nòsil vso ból in gorjé
Sam dalje naj tudi je nosim!

A srce okléni človeštva se naj,
Ki v urah žíví neveselih,
Pomagati bédnikom prazniti daj
Trpljenja gorjupega kelih.

Kdor svoje življenje, blaginjo vso
Posvetil človeštvu je v srečo.

Lažnívosti in licemérstva obráz
Pogumno vsakomur razgrni;
Prisézi sovraštvo in smrtni poráz
Krivici iu podlosti črni.

In póleg odpuščaj, pozabljay vsekdar,
Če grešnik se vrne skesano;
Nesrečnika dvigni, òtmi ga prevar,
Obreži skelečo mu rano!

A samemu sebi bódi pa tuj,
Ti sam si najzadnji med vsémi;
Če tare boleost te, nikdar ne vzdihuj,
A nòsi v možévnosti némi.

Ta mož ní, in mož tudi nikdar ne bó,
Ki béde svojé ne zastira,
A duše in svojega srca ž njo
Trpínom sveta ne odpira.

Alastor.

Iz M. J. Lermontova.

XXV.

Želja.

Zakaj nisem stepna vrana le-ta,
Ki sedaj je letela hitra?
Zakaj se ne vzdignem, po nebu letim
In samo si svobode želim?

K zapadu, k zapadu bi jaz poletel,
Kjer log mojih je predkov*) razcvel,
Kjer v gradu mi pustem v oblačnih gorah
Njih pozabljen počiva tam prah.

Na steni pradedov jih ščit tam visi,
Zarja eli njih meč tam trohni.
Nad mečem in ščitom jaz bi letel —
Krilom prah bi tam z njih jaz pomel.

In harfe šotlandske bi struno zadel —
Po obokih pa zvuk bi letel;
Čul sám bi ga jaz in sám ga budil,
Zazvenel bi in tih bi mi bil.

A prazne so misli, prošim zastónj,
Strogi tak je usode zakon
Med mano in holmi, kjer bil je moj dom,
Morskih ziblje valov mi se grom

Poslednji potomek junaških teh mož
Vane v snegu sred tujih mu koč;
Rodil sem se tu, a po duši sem tuj . . .
O! zakaj nisem vrana, ti, čuj! . . .

Fr. Celestin.

Желая.

Закай нѣсем степна врана ле-та,
Кий седай не летѣла хитра?
Закай са не вдигнем, по небу летим
Ии саме си свободѣ желим?

К западу, к западу бы яз полетѣл,
Кдѣр лжг моих не предков разцвѣл,
Кдѣр в граду ми пустем в облачных горах
Ных позаблен почива там праж.

На стѣни прадѣдов их щит там висит,
Зарявѣли ных меч там трошни.
Над мечем ии щитом яз бы летѣл —
Крылом праж бы там з ных яз помел.

Ии харфе шотландске бы струнк задѣл —
По обокх на звжк бы летѣл:
Чул сам бы га яз ии сам га будил,
Зазванжл бы ии тих бы ми был.

А празне сж мысли, прошим вастонь,
Строгий так не усжде закон.
Мед меной ии холмы, кдѣр был не мой дом,
Морских зибле валов ми са гром.

Последний потомек юнашких тѣх мжж
Ване в снегу сред тухих му кож;
Родил сем са ту, а по души сем туй . . .
O! закай нѣсем врانا, ти, чуй! . . .

Ламурскій

Желаніе.

Зачѣмъ я не птица, не воронъ степной,
Пролетѣвшій сейчасъ надо мной?
Зачѣмъ не могу въ небесахъ я парить
И одну лишь свободу любить?

На западъ, на западъ помчался — бы я,
Гдѣ цвѣтуть моихъ предковъ поля,
Гдѣ въ замкѣ пустошь, на туманныхъ горахъ,
Ихъ забвенный покоится пражъ.

На древней стѣнѣ ихъ наследственный щитъ,
И заржавленный мечъ ихъ виситъ.
Я сталь — бы летать надъ мечомъ и щитомъ —
И смажнулъ — бы я пылъ съ нихъ крыломъ.

И арфы шотландской струну — бы задѣл —
И по сводамъ — бы звуки полетѣлъ;
Внимаемъ однимъ, и однимъ пробужденъ,
Какъ раздался, такъ сможнулъ-бы онъ.

Но тщетны мечты, бесполезны мольбы
Противъ строгихъ законовъ судьбы.
Межъ мной и холмами отчины моей
Разстилаются волны морей.

По лѣдній потомокъ отважныхъ бойцовъ
Увядаетъ средъ чуждыхъ снѣговъ;
Я адѣсь былъ рожденъ, но нездѣшній душой . . .
O! зачѣмъ я не воронъ степной! . . .

Izvirnik.

*) Predki M. J. Lermontova bili so Šotlandci (Škoti).

D O P I S I.

Lindar, 14. kolovoza.

Vaš dopisnik iz Istre u br. 29. „Slovanski Svet“, dotaknuo je nekoje javne potreboče, kojih mi Slavjani prem u ogromnoj većini neposjedujemo, što je i posve istinito. Naši dušmani htjeli bi, da i u napried ostajemo glupi, neuki i njihovi robovi, ili da se prekrstimo u narodnom polju, da zatajimo svoj materinski jezik, da postajemo izdajice svojeg naroda i domovine. Pod tim ciljem širile su se italijanske škole u naših hrvatskih-slovenskih mjestah te, ako je u kojem mjestu bila hrvatska škola, tu se ugnjetavalo italijanski predmet i moguće naukovni jezik. Nauk više jezika nije zlo, ali zašto obratno se u italijanskih školah ne uči koliko toliko hrvatski jezik? Ova razlika otvara um i neku, to jest da nas se gleda i proti zakonu i neuljudnosti iznenaroditi.

Mi doistine donekle neodsudjujemo više oblasti, što nas se je zanemario s uzroka, što naš narod, dok nije uvidio svoju propast, je mućao, te, ako je bila koja sila ova premalena, bila je već krat neuslišana. Hvala Božjoj uvidjavnosti, i naše sile se malo po malo množe te i zaspani otvaraju usta za kruh radeć po zakonu kao vjerni podanici Njegovog Veličanstva.

U sv. evandjelju se čita, da su Apostoli po širokom svijetu učili vjeru i govorili u jeziku naroda, a tako i temeljni zakon §. 19. daje pravo narodnosti podučavati se u školah u svojem jeziku bez biti usilovan na tudji. Po istom temelju moralo se je uvažiti, prem ne koliko bi se imalo za slovensku gimnaziju u Celje. Isto moralo bi se i za nas Slavljane u Istri, buduć Niemci i Italijani posjeduju svaki svoju gimnaziju u Istri kao i u bližnjem Trstu, a mi nijedne, te nam je red ili ostati neuki ili iznenaroditi se, ili na Rijeku, gdje naši dijaci ne uživaju podpore od svoje pokrajine i tim se otežava i taj korak za nas.

Naši zastupnici jesu u prvom mjestu, da nas zagaravaju pred zakonom za skoriji ustanov hrvatske gimnazije u Pazinu, buduć tu postoji gimnazijalna zgradnja, to je središće Istre, napućeno Slavenima i prolaz željeznice. Za ovu i za ostale glavne potreboče narod je prostro svoju molbu na ministarstvo, a početkom ove godine na sastancih svojih zastupnika izrazio je svoju čvrstu želju, čemu se nadamo, da nas u prigodi nete zaboraviti i naša braća po narodnosti i zakonu. *Istranin.*

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

Ni menda obrazovanega Slovana, koji bi ne vedel, da med razsadniki ruske prosvete zanima more biti prvo mesto „Императорское Русское Географическое Общество“, kateremu je 6. avgusta t. l. bilo 50 let od njegovoga osnovanja. Potrdil ga je car 1845. l., a veliki knez Konstantin Nikolajevič prijel ga je pod svojo moćno ohrano. Prvi je sprožil to srećno in veliko misel admiral Th. P. Litke, pomagali so mu pa najbolj akademiki S. Ja. Struve, K. M. Bes i G. P. Helmersen. Uže črez 4 leta dobilo je to društvo častno naimenovanje „Императорскаро“, a od leta 1850. naprej je vedno snovalo i otvarjalo nove podružnice ali oddele, katerih je sedaj uze celih 5: kavkaški v Tiflisu, zapadno-sibirski v Irkutsku, vzhodno-sibirski v Omsku, priamurski v Vladivostoku i orenburški v Orenburgu. Bodoće leto otvori uže 6. podružnico v turkستانem okraju, v Taškentu. Sedaj mu je predsednik i pokrovitelj (varuh) veliki knez Nikolaj Mihajlovič. V dni svoje 50-letnice je društvo izdalo azbučni spisek vseh svojih trudov (del). V tem izdanju so navedena tudi zaglavja posamičnih člankov; tako torej ne bo pre-

težavno najti kak redek predmet, o kojem je pisal kedaj kak člen tega znamenitega i v učeno-literaturnih krogih mogoćnega društva. To društvo se je tudi vselej odlikovalo s svojo radodarnostjo k zamejnim Slovanom, i menda se ne najde lahko v zamejnih slovenskih zemljah kako narodno-slovesno (literarno) društvo, v kojem bi ne bilo vsaj nekoliko debelih zvezkov „И. П. Г. О.“ Žal je pa samo to, da so jih v moje čase tatovale takoj muhe, ne razrezane, nikomur ne potrebne....

Ministerstvo zemljedelja i državnega imetja namerja z bodoćega leta zasnovati v vseh severo-zapadnih gubernijah „молочныя апары“, t. j. nekake mlečne postaje, namen kojih bo obdelovanje raznih mlečnih produktov, kakoršni so, na primer, sir, maslo itd. Postaje se bodo urejale ne daleč od mest i le v teh krajih, v kojih okolica mora dati od začetka velikega posta pa do 1. oktobra ne manje od 5000 pudov mleka. Slovincem, posebno gornjih krajev, ta naprava pokaže se malenkostna, ker po njih pojmovih je ona jasna i potrebna, kakor beli svet, torej bi zemljedelni ljud moral jo sam si osvojiti hipoma, ko je priredil si prvo telico. Ali beli svet je dostojanstvo mnogih, a većina tava koj v gostem, ali da je nenavadno srećna, v prozračnem mraku; i tudi proizvodstvo sira, masla itd. rusko kmećko zemljedelje prav malo pozna, ima o njem še kaj prvobitne pojmove, od česar pa se ve da ni poginilo, pa zivotarilo je bez podjema i razvoja teh sil, koje so mu skrito dane od Boga i prirode. Nauka je povsod najbolj počasna, i mlečno gospodarstvo ni izjema v tem obziru. Torej ne bo nobene pretiranja, če rećemo, de je omenjena ministerska misel nenavadno srećna i more biti za selski ljud izvir zlata i srebra, a glavno pa le bo: bolj kroglega svojega trebuha. Ruski narod je konservativen od nog do glave, i le s počasnimi postajami možno je dvigati ga naprej.

Iz Finlandije prihajajo čudne, pa radostne za rusko srce vesti. Tako, na primer, poroćajo iz finske stolice, da je finski senat potrdil načrt nove mestne narodne škole za ruske otroke v mestu Viborgu, škole iz kamnja, torej škole-palače, kakoršne zidate pri vas. Kdo je sprožil to delo, ruska li vlada, ali Viborska дума, ali častna peticija ruskih Viboržanov, tega jaz pač ne vem; vem pa prav dobro i tudi v „Sl. Svetu“ je uže bila ne jadenkrat beseda o tem, da ni tako zadornih, tako zagriženih nacjonalcev i separatistov, kakoršni so Fini, posebno če gre delo med njimi i zahtevami ruskega vsedržavja, t. j. ruskih narodnih pravic.

Mnogo zemstvo prosilo je ministerstvo narodne prosvete, da bi se selskim učiteljem i učiteljicam naznaćilo predelnim srokom 20. leto službe. Za 20. leto pa morejo služiti le ti učitelji i te učiteljice, ki so se posebno odličili na poprišču svoje stroke. Pravijo, da ministerstvo odobri ta nasovet zemstev ter bo ušedšim na pokoj vsakoletno dajalo 160 rubljev užitnine i pomoći. Vsota je majhna; pa če učitelj ne poleze v mesto, a ostane v derevnji, na kmetih, to se pravi med kmeti, kjer je deloval do pokoja, živeti more bez posebnih nevzgod i pomanjkanja: življenje v ruski derevnji je po ceni proporcionalno s prostotoj.

V Moskvi so začeli staviti spominek najvećemu ruskemu kirurgu, kakoršnega je vsaj dosedaj rodila ruska zemlja — N. I. Pirogovu. Spominek bo stal na Devičjem polju, na kojem so za poslednja leta zgradili velikanske vseučilišne klinike, stavše državo kar nekoliko milijonov rubljev. Med drugimi poslopji je velikolepno poslopje terapićne in kirurģiće klinike: med njima bo spominek i bez spominka bezsmrtne mu ućenjaku: aere perennius.

B. Tr.

Potrjen je bil 1. (13.) junija t. l. zakon o malem kreditu. Služit bode posebno malim kmetovalcem in obrtnikom. Snujejo se kreditna društva, katerim osnovno glavnico posojila državna banka ali drugi zavodi, a obvezni plateži členov (na delnice) so torej nepotrebni. Ta društva podobna so hranilnicam in posojilnicam, ali vodi in nadzira jih vlada. Prosilec posojila ponuja lahko za varnost pridelke, orodje itd. Posebno zanimivo pa je to, da ta društva posredujuje pri prodaji pridelkov svojih členov ali pri nakupu orodja, semena itd. vse za to, da se ti „mali ljudje“ rešijo od oderuhov.

Jako zanimiva so v obće: „Письма о литературѣ“, katera piše P. A. Aćkasov za „R. Vestnik“. V majski knjigi tega časopisa ocenjuje izvrstno knjigo N. N. Strachova „Критическія статьи“ o Turgenjevu in Tolstjem. Med drugim govori o znani knjigi de Vogüe: „Le roman Russe“ in pravi, da so jo preveć hvalili Rusi v obće in tudi Strachov. Puškina in Gogolja da je ocenil slabo in površno. Bolje pa je izpolnil de Vogüe svojo zadaću gledé Dostojevskoga in Tolstega. Znano je morda, da francozki pisatelj posebno hvali Tolstega, za to je pa Strachov po misli našega kritika preveć pohvalil Vogüea. Dalje trdi Aćkasov, da je Prosper Merimée uže preje in bolje ocenil Puškina: vspeha ni imel, ker koncem 40-tih let še ni bil prišel pravi čas. C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Sestanek slovenskih in hrvaških abiturijentov, med katerimi je bilo 60 slov., vršil se je letos 10. in nadaljnje dni v Zagrebu. Zabavni del izvršil se je sijajno, prave skupščine za posvetovanja pa ni bilo, ker so utrudile zabave abiturijente. Obširniši dopis za danes prepozno došel.

Vrle rodoljubke. Vsi listi so uže poročali o sijajnem sprejemu skupščinarjev dr. sv. Cir. in M. od vrlih Kranjskih rodoljubek in rodoljubov. Tudi vršenja X. obč. zbora ne bom popisoval. Omenim naj le častni nastop našega ženstva. Uže sama udeležba žensk je bila toli ogromna, da je primerno daleko nadkriljevala ono moštva. Sploh je bilo ponajveč ženstva in duhovščine, dočim se je baš Ljubljanska narodna garda zopet odlikovala z — odsotnostjo. Vedno iste tožbe! Navzlic skrajno slabemu vremenu videl sem premnogo gospic in gospej iz Trsta, Celovca, Senožeč, Celja in od drugod. In njih energični odpor proti kandidovanju g. Povšeta v odbor; — vsa čast jim! Naj jih ne oplaše temni obrazi nekaterih gospodov.... pred Bogom, vestjo in narodom so storile le svojo narodno dolžnost. Pred vsem pa priznanje voditeljicam: g. dičnam Kadivčevi, M. Nadliškovi, M. Dolenčevi, M. Maroutovi, gospema Subičevi, Gutmannovi i dr. Veselili so nas tudi njih navdušeni govori pri banketu. Le pogumno naprej!

M—ič.

Ali je mogoče? Prilikom skupščine dr. sv. Cirila in M. se je raznesla vest, da je šla — vsled kakega tajnega sklepa? — deputacija Graškega „Triglava“ poklonit se štajler. namestniku bar. Kubecku ob priliki posebne obletnice. Zajedno pravijo, da namestnik jih ni utegnil sprejeti. Dijaki pa tej govorici ne verujejo, ker poznajo minulo „Triglava“ in sedanost mnogih „Triglavčanov“.

K—m.

Slovinci na narodopisno razstavo pojdejo, kakor je vredno in potrebno, v večem številu in s posebnim vlakom. Naj bi si razstavo dobro ogledali; pač noben slovanski narod ni toliko izgubil od svojstvene slovanske kulture, kakor Slovenci. To naj bode *glavni* povod temu posetu!

„Delavsko podporno društvo“ v Trstu bode dne 18. avgusta praznovalo obletnico blagoslovljenja društvene zastave v lepo okinčanem vrtu „Mondo Nuovo“ z veliko veselico, katera začne ob 6¼ uri zvečer in se završi o polnoči. Pri veselici sodelujejo „Slov. pevsko društvo“ in godba. Vstopnina 20 kr. V obširnem sporedu je tudi govor predsednikov, proti koncu so umeteljni ognji. Ne le delavci, slovensko in hrvaško občinstvo v obče se gotovo obilo udeleži te veselice.

O koncertu „Slov. pevskega društva“, ki se je vršil v Ptuj, poročá se posebe v našem listu. Bilo je nad 1000 udeležnikov in gostov. Pevcev in pevk je bilo okolo 120. Petje je vodil g. Stegnar iz Ljubljane.

Časnikarsko lopovstvo. Iztrgati nalašč iz celega letnika „Vesne“ (III. l.) najslabše drobtine lirske pesnice ter potem duhovito (??) izvajati („Südsteir. Post“ z dne 10. avgusta t. l.): je-li so bili „Vesnani“ česa zmožni ali ne, ali je propad „Vesne“ znak „dobrega ukusa“ (N. B. slabo ali nič plačujočih!) naročnikov ali ne... ni li to časnikarsko lopovstvo, vredno le kakega Mahniča! Ta kritik pač pa ni mogel še razumeti doslej še najboljše slovenske estetične razprave „O lepem“; — Zgodovina političnih člankov „Poljaki in pravoslavje“,

„Slov. osveta“, medic. črtic „O blaznosti“; novel „Mož trpin“, „Stankov roman“ itd. pa čital ni, In tako se usoja kritikovati duševno stanje „Vesnana“! Vreden je, da postane sourednik „R. K-a“! Znano je, da je bila „V-a“ le bolj vadnica, — znano je pa tudi, da so bili sedanji dij. sotrudniki „Ljublj. Zvona“; na pr. humorist R., novelist Kosec, pesniki Alastor, I. Šk., * *, Erazem, Occultus itd. časih sotrudniki zaničevane in zatirane „V-e“! Ali vedo Gojmir et consortes, kaj pravi Geibel njim sličnim kritikastrom? „Das ist die beste Kritik von der Welt, — Wenn neben das, was ihm missfällt, — Einer was *Eigenes, Besseres* stellt!“ — Torej le na dan s svojimi izvirnimi, nedosežnimi duhovitostimi! Samo zabavljanje še ni nikako delovanje, najmanj pa duhovita ocena!

J. Golob.

Antonu Krempelju so dne 11. t. m. v Mali Nedelji na Štirskem slovesno in svečano odkrili spomenik. Ta slovanski pesnik in pisatelj je živel od 1790 do 1844 in poslednjega leta umrl je v Mali Nedelji. Zasluge ima v tem, da je pisal poljudno sosebno za naše kmečke ljudi, nabiral narodno blago, priobčeval narodne prislovice v Novicah. L. 1815. je priobčil v Gradcu „Dogodivšine štajerske zemlje, s posebnim pogledom na Slovence“. Krempelj je zaslužen slovanski pisatelj, bil je po zvanju svečenik, in dostojna svečenika, dr. Medved in kanonik dr. Gregorec sta ob slovesnosti v Mali Nedelji slikala slavljenčevo življenje. Naroda se je bilo zbralo okolo 6000 oseb.

b) ostali slovanski svet.

„Prodana nevesta“ vprizori se, kakor poročajo Dunajski listi, še to jesen na dvorni operi. Po Dunaju razširila in vzdržala se je govorica, da se to zgodi vsled izrecne želje cesarja samega. — Ako pomislimo, da se je vodstvo opere branilo vsprejeti slovanske skladbe v v svoj vsprejeti toliko časa, da je česka opera sijajno zmagala pri gledališni razstavi in si tako nakrat priborila vse nemške odre; ako pomislimo, da se je kljub temu dala dvorna opera prehiteti od gledališča ob Dunajčici, katero je vprizorilo „Prodano nevesto“ v nemščini in jo jako dobro predstavljalo nad 50 krat; ako pomislimo, da koncem sezone izdani program za bodoče leto ne našteva „Prodane neveste“ med novitetami, katere namerjajo podati, zdela se nam bo omenjena govorica pač verojetna in zanesljiva. — Jako nas potem veseli, da se v najviših krogih priznava in ceni slovanska glasba. Od Smetane vprizorila je dvorna opera „Hubičko“ in „Tajemstvo“. Govorilo se je tudi, da namerja pridobiti še „Dalibora“, kar bi pač zelo želeli, in kar po brezdvomno velikem vspehu „Prodane neveste“, ako uže ne v tej, saj v prihodnji sezoni ne izostane. „Prodana nevesta“ je sicer sedaj Dunajčanom uže dobro znana in morda ne bo radi tega toliko privlačna sila, kakor bi bila pred tremi leti kot novost; vendar o nje popolnem vspehu nikdor ne dvomi. Sicer pa imele so mnoge druge znamenite opere slično usodo. Tako predstavljaj se je Wagnerjev sloveči „Tannhäuser“ najpopreje na malem in neznatnem vežbališču „Taljinem gledišču“, potem v predmestnem Josipovem gledišču, predno je dospel v operno palačo. Tako vprizorjale so se mnoge opere popreje v gledišču ob Dunajčici, kjer je bila n. pr. premijera Lortzingovega „Oržarja iz Wormsa“; — in tudi sedaj predstavljajo se včasih ondi opere, katere ima tudi dvorno operno gledališče v svojem repertoarju, in to zlasti ob nedeljah popoldne. Seveda so dostikrat nedovršenejšje nego one. X.

Na Dunaju se pripravljajo tudi Čehi za občinske volitve; hočejo zares v raznih okrajih postaviti svoje kandidate tudi radi tega, ker je dr. Lueger na jednem shodu prepovedal češki govoriti. Češki kandidati se ve da ne zmagajo; vendar odtegnejo nekaj glasov liberalni stranki. Želeti pa je treba, da zmagajo antisemiti raznih barv!

Češko. Dne 7. t. m. je zboroval shod učiteljstva češkoslovenskega na Žofinskem otoku v Pragi. Učiteljstvo je hotelo porabiti priliko narodopisne razstave zajedno za pretresanje svojih zadač. Predsednik Osrednje družbe učiteljskih društev g. Jos. Kral je bil izbran predsednikom, ki je pozdravil prisotnega podžupana Praškega dr. Podlipnega. Potem je naznanil, da policijsko ravnanje učitelstvu je dalo razumeti, naj bi se udeležili shoda izključno učitelji. Prisotni zastopnik dež. šolskega sveta pa je naznanil, da o vprašanju: *Kakó more učiteljstvo pospeševati vzgojo narodne individualnosti?* sme shod razpravljati jedino z vzgojevalnega stališča. Vsled tega so to točko z dnevnega reda jednoglasno odstranili.

Naposled so sklenili po predlogu g. J. Krála naslednjo resolucijo: Učiteljstvo češkoslovensko, zbrano na shodu v Pragi 7. avgusta 1895, priporoča iz vzrokov vzgojevalnih, posvetnih, narodnih in domoljubnih, vsemu učiteljstvu češkoslovenskemu: 1. da bi stalno zasledovalo razmere domovine in naroda svojega takó, da bi mu bile podstava vsega poučevanja in vzgojevanja šolskega; 2. da bi hranilo in krepko gojilo jezik češkoslovenski v šolah in njegovo izvirno literaturo, da bi dalje marljivo opazovalo izpremembe njegovega dijalekta, pridno zbiralo njegove prislovice, prigovore, zveze besed in posebnosti jezikove takó, da bi na narodovi (ljudski) govoricah mogli zasnovati vsakatero izučevanje jezikovo po šolah; 3. da bi pridno gledalo na narodno zgodovino v šolah in stalo na straži, da bi se naši starinski spomeniki umetniški in pisani hranili pred poginom, odtujenjem in pozabljenjem. Starinski spomeniki naj bodo podstava poučevanja zgodovinskega, in narodna zgodovina glavni voditelj narodnega vzgojevanja šolske mladine; 4. da bi gojilo v šolski mladeži smisel za umetnost narodno, da bi poštevalo v šolah pred vsem narodni ornament; 5. da bi pospeševalo povzdignjenje ljubezni do glasbe narodne z zavestnim gojenjem narodne pesni v šolah in narodne glasbe v obče; 6. da bi marljivo studovalo običaje in šege naroda češkoslovenskega, in jih gojilo pri vzgojevanju šolske mladine.

Po tej jednoglasno sprejeti resoluciji so odložili tudi točko o zasnovi češkega muzeja šolskega v Pragi. Narodopisno razstavo si je učiteljstvo marljivo ogledovalo.

Narodopisna razstava je porodila misel, zasnovati poseben „Narodopisni muzej“ v Pragi. Prostora je za 10 let brezplačno odstopil grof Sylva Tarouca v palači Nosticki na Prikopu v Pragi. Načelnik, ki vodi stvar, je dr. Niederle.

Matica šolska je kupila prostor za češki gimnazij v Zabregu, in sicer za 14.000 gld. Narod se raduje nad tem.

Iz Nemčije so prišla razna češka društva skupno na razstavo v Prago.

V Tešinu se 1. sept. otvori 1. razred le zasebne, ne pa državne poljske gimnazije. Dež. šolska gosposka odloči pozneje, ali se dovolijo i nadaljnji razredi.

Morava. Češka niža realka v Lipniku, zasnovana z dobroslovnimi doneski češkega občinstva, otvori se letos. Vpisanih in zloženih je na njo 24.000 gld.

Hrvatska. „Obzoru“ pišejo iz Slavonije, da občinsko načelnštvo v Maradiku upravlja vse s cirilico, kljub temu, da je tam 1220 katolikov in le 735 pravoslavni. Nu, tu se godi, kakor 100 in 100 občinam, kjer imajo manjšine vajete v rokah. Za 735 pravoslavni katolikov v občini Maradiški pa ni nobena nesreča, ako čitajo občinske spise v cirilici, saj, če je res, da zna vsak Hrvat uže vsled učenja v osnovnih šolah čitati in pisati tudi s cirilico, je pač vsejedno, s kakimi črkami piše občinsko poglavarstvo v Maradiku. Sicer pa se iz te jeremijade razvidi, kako daleč so se odmaknili Hrvatje od slovenskega kulturnega programa. Po čemur Slovenci hrepene, to Hrvatje odmetajo.

V Oseku so bile od hrvatske strani proti demonstracije proti poskusu, da bi se madjarščina vsilila v hrvatska gledališča. Za madjarske predstave so delali Židje, ki plačujejo tudi Hrvatom slabo za dobro.

Rusija. Car Nikolaj II je ruskemu poslaniku v Parizu, bar. Mohrenheimu ob 50letnici njegovega službovanja, poslal voščilo, v katerem povdarja njegove zasluge za rusko-francosko zvezo.

Bolgarska. Koburzan se je vrnil v Sredec, kjer ga je del prebivalstva sprejel slovesno. Ob vojaški paradu mu je jeden viših častnikov zagotovil, da je armada pripravljena kri preletiti zanj. Princ je sprejel metropolit Klementa v avdijenciji; poslednji mu je obširnije poročal o potovanju deputacije v Rusijo. Zagovorniki sedanjega stanja se bojé prijaznejših odnošajev z Rusijo in hočejo sedaj nekako priznavati, da deputacija bi vendar ne bila ostala bezvspešna. Sedaj pa je mitropolit potrdil, da je deputacija zares pripravila pot k spravi z Rusijo. To nekako pošteva uže tudi glasilo našega zunanega ministerstva. Zagovorniki trozveze so se napirali, da bi na veke uničili prijazne odnošaje med Bolgarsko in Rusijo. Sedaj se je razkrilo, da so celó Dunajski „Correspondenz-Bureau“ nalagali, češ, da Rusija noče vedeti o Bolgariji. Ej, to peče!

Velikonemška propaganda si snuje v Nemčiji posebna in vedno bolj množeca se glasila. Obracajo se ostro proti Avstro-Ogerski.

KNJIŽEVNOST.

Slovensko-angleška slovnica. Spisal Peter Jos. Jeram. Zaloga „Amerikanskega Slovenca“. Tower, Minn., U. S. America. 1895. Str. 179. Cena za Zjedinjene države 1 dolar; k nam gotovo več, kolikor znaša poštnina. Kakor primerno, porablja 16 stranih prostora za pouk o izgovarjanju. Po vsej slovnici je obilo vaj. Slovenščina je jako pravilna. Avtor je pošteval gotovo praktične razmere, podaje vaje pa v obče obilo slovarskega gradiva. Ta slovnica je prva svoje vrste na slovenskem jeziku. Utegne služiti tudi Slovincem v domovini. Hvale vreden je tudi razločen in čeden tisk, ki je pri slovnicaš še posebno potreben.

Popravki. V 28. št. str. 268, na levi zgorej 14. v. čitaj: *reslovenskega* zmaja V št. 31. v baladi 2. kit.: *prsi* n. psi.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).

Nekoliko mislij o prilogi za ženstvo.

Z veseljem pozdravil sem namero „Slov. Sveta“, da bode po možnosti vedno donášal posebno prilogo za ženstvo; morda vzbudi se tako med ženstvom večje zanimanje za slovanstvo in vname živejša slovanska zavest. Zal, da je ta priloga skromna ter da izide tako poredkoma, a upamo, da razmere „Slov. Sveta“ postanejo ugodnejše ter se potem tudi ta priloga razširi in pomnoži.

Priloga, v zvezi z glavnim listom, odsvita naj tudi kolikor toliko njegove ideje. Ženstvo sicer ne peča se dosti s politikom. Res, da ne bo reševalo svetovnih vprašanj, vendar naj vé, kaj se godi po svetu, in naj se zanimlje za usodo ože domovine. A tudi v političkem pogledu lahko mnogo stori. Nočemo spominjati na one znane zgodovinske žene, ki so po legitimnem ali po nelegitimnem potu odločevale usode strank in narodov, nočemo spominjati na to, da se tudi danes klanjajo bogati Angleži in ponosni Španci ženski vladi; opomnimo in opozorimo naj le na mogočni vpliv ženstva, na mišljenje in delovanje mož, na odgojo otrok, potem priznamo, da ni treba, da mu je politika povsem tuja. In zato opravičena je priloga baš pri „Slov. Svetu“, ker je list, ki poleg politike goji tudi kolikor toliko leposlovje in znanstvo; a zlasti, ker je jedini slovenski list, ki se drži strogo slovanskega programa v vseh ozirih; ker je list, ki se trudi za Slovenstvo, ne da bi gubil vso svojo moč v malih strankarskih bojih in prepirih.

A kaj naj donáša posebna priloga ženstvu? Naj li bode posvečena samo leposlovju? Mislim, da to ni nikakor nje prvi namen. Leposlovja imamo Slovenci uže relativno mnogo, in ono je vsakomur lahko pristopno, torej bi ta priloga v tem pogledu le malo ali celo nič ne hasnila. Sicer pa glavni list prinaša leposlovje in razprave o leposlovju, torej ne bi trebalo posebne priloge. Tudi da bi bila ona izključno za spise iz ženskih rôk, zdi se mi, ni njen namen. Sodelovanje ženstva je vsekakor priznalne pohvale in posneme vredno; ali samo za to pač ne bi snoval urednik priloge, ker ženstvu itak za svoje spise niso zaprti predali niti tega niti drugih listov. Ženska priloga bodi izključno posvečena interesom in namenom slovenskega ženstva; ona prinašaj spise in razprave, ki se dostajajo ženskega bistva, ki se tičejo njih naporov, njih teženj. Primerne in poučne sestavke dopošlji, kdor si bodi, ako ugajajo temu namenu, bodi jim tu prostora. Vmes kaka leposlovna črtica ali pesnica bodi v razvedrilo, a ne v jedini smoter. Za ženstvo delovati bodi sveta in častna dolžnost vsakogar, in zato sodelovati bi morali pri tej prilogi tudi najodličnejši naši pisatelji s primernimi prispevki. Tako mislim si namen priloge; ako sem ga pogodil, ako se vjema z menoj cenjeni urednik „Slov. Sveta“ (razvidel bodem to iz tega, ali priobči te vrstice ali ne), ako so istih mislij naši pisatelji, in ako se zadovolji s tem naše ženstvo, potem delujmo vsi v tem smislu, težimo s tem na to, da si pridobimo močij, in da se nam posreči, z razširjenjem in utrjenjem „Sl. Sveta“ pomnožiti njegove „priloge“, da naposled postanejo bistven del vsake njegove številke, pravi list in časopis za zavedne Slovenke.

Náša krivda!

Kolikokrat slišiš in čitaš tožbo, da je slovensko ženstvo premalo narodno zavedno. A vendar je ta tožba

deloma neopravičena, deloma pa zakrivljena od mož samih. Slovensko ženstvo doslej še nima zadostne prilike v narodno izobražbo. Sole so bolj ali manj potujčene, a slovenske više dekliške šole ne privoščí nam klerikalna gospoda. Tako odgojeno v naših šolah, ali morda celo v kakem nemškem „inštitutu“, navzame se dekletce kolikor toliko tujega duha; a kar je najhuje: nauči in privadi si nemščino, morda tudi francoščino, a v slovenščini se ne izvežba in zato sramuje se, da bi napačno in pogrešno govorila materin jezik ter raje kramlja v tujem jeziku. In tu zakrivimo mi močje več ali manj vsi jako mnogo, namesto da bi jih vspodbujali, naj govore slovenski, ker si tako pridobé vajo in sigurnost, rajši sami v tujščini ž njimi govorimo. Poznam mnogo odličnih narodnjakov, od katerih v družini le malo kedaj čuješ slovensko govoricu.

Ženstvo číta rado leposlovje. Namesto da bi je soznanjali pred vsem z domačo literaturo, ki je baš v leposlovju dosegla uže prav lepo stopinjo, donášamo jim in preskrbujemo razne tuje knjige. Zopet bi, lahko opomnil na marsikakega narodnjaka, ki ženi ali hčeri kupuje mnoge nove tuje knjige, slovenskih pa se čisto nič ne spomni. Ne zametam tujščine, Bog ne daj; priznavam jej vso veljavo, ali najpreje svoje, potem šele tuje. Veselice, gledišča itd. zlasti v Ljubljani, so od slovenske strani priznane mnogo bolje in dovršeneje nego nemške, torej ni izgovora, da zaradi umetnosti zahajamo k tujim rajši nego k svojim. In vendar, koliko je slovenskih narodnjakov, ki so sami ali z družinami morda večkrat prisostvovali tujim nego domačim prireditvam.

Časopisje slovensko, vsaj kolikor se dostaje ženstva, tudi ni najslabše. „Zvon“ in „Dom in Svet“ pa sta vendar še redkeja po naših hišah nego kaka „Romanbibliothek“, „Gartenlaube“, „Buch für alle“ itd. Slovensko ženstvo pa se v obče udeležuje premalo aktivno narodnega dela. Pokojna blaga gospa Murnikova storila je neizmerno mnogo v prosep slovenskega naroda, ima sicer mnogo posnemalk, vendar glede intenzivnosti v delu težko da bi našla naslednic. In vendar, zakaj bi slovenske žene ne smele delovati v tej smeri tako kakor druge! Ako so na Nemškem kake slavnosti in prireditve v spomin karkoršne koli narodnostne stvari, vedno je obila udeležba od strani ženstva. Pri nas so močje najraji „sami med seboj“. In vendar ženstvo podeli taki napravi šele pravi čar, a razun tega deluje kar najblagotvornejše tudi na možtvo.

Ako pomislimo vse to, priznati moramo, da imamo k sreči in v ponos še relativno veliko število vrlih in zavednih rodoljubek. A kakor napreduje naš narod, tako se tudi pomnoži število narodnih, za narod delujočih žen. Treba pa je, da pred vsem mi močje izpoznamo svojo krivdo in jo po možnosti popravimo, da mi sami povsod in vsekdar pospešujemo narodnostno delovanje med ženstvom.

Slovenska žena.

Očíta se ženi, da je gizdava. Kdo pa je kriv njene gizdavosti, ali ne roditelji (stafiši) sami! Mati uže malo deklico našemi bolj kot dovoljuje njeni stan, ne misleča pri tem, da njeno premoženje ne dopušča tega, in da pokvari svojega otroka.

Mala deklica ne sme se nikdar hvaliti, ne zaradi obleke, ne zaradi lepote. Otrok postane domišljav in ošaben. Drugače bi bilo morda, ko bi deklico pohvalili: „kakó

lepa je tvoja obleka, v novo oprana, kakó si lepo počesana" itd. Taka pohvala bi napravila dober učinek. Sicer boli pametnega človeka, ki sliši, da se že nežna deklica hvali v društvu. Otroku sicer dobro dé hvala, sladko se smehlja, a pomisli naj se, da se nežnemu nedolžnemu otroku vliva v srce strup napuha in oholosti. Kaj je treba mali deklici vedeti, da je lepa, da jej lepo pristojta to in to? In vendar kolikokrat se pregreše celé matere nad svojimi hčerami. „Moda“, da, ta nesrečna moda je že mnogo družin spravila v nesrečo.

Mati mora deklico učiti na skromnost, ponižnost v vedenju in obleki. Učiti mora malo deklico misliti, blažiti jej mora srce. Kedar otrok prosi kaj, naj mati dobro premisli, ali je potrebno ali ne; drugače naj hčerko pouči, da oče zasluži težko, ter ako očeta ljubi v resnici, ne sme zahtevati, da jej vkupi, kar ni neobhodno potrebno. Tako bo hčerka že v nežni mladosti mislila, ter se jej bodo roditelji smilili. Nikdar ne bode hčerka modre in razumne matere zahtevala kaj takega, kar bode videla, da stariši jej ne morejo dati. Zadovolji se z onim, kar mati spozna za pravo.

Obleka dekličina naj bode dostojna in stanu primerna. Mati se ne sme nikdar ozirati na druge, marveč naj ukrene tako, kakor spozna za pravo. Ako bi druge otroka žalile zaradi tega, primerno deklico pouči, da one ne delajo prav, da jo žalijo; zato jo bode imel pa Bog tem rajši, ako bode ponižna in poslušna. Kazati jej mora lepoto duše, za telesno lepoto mora pa Bogu hvaležna biti, ker jo je prijela kot dar iz njegovih rok.

Gizdavost ni prirojena, marveč je umetno gojena, katera požre večkrat celo imetje ali premoženje kake družine. Gizdava mati spravi v nesrečo svojega soproga in deco svojo. Ona se ne briga za gospodinjstvo, ne briga se za vzgojo svoje dece. Gizdava žena živi jedino svoje gizdavosti. Zato se pa moramo varovati te kuge kot nesreče. Mati naj vso svojo pozornost obrača na deklice, da jih obrani od te nesreče.

Da bi one matere, ki toliko potrosijo za se in za hčerke svoje „modi“ na ljubo, vse ono znesle v hranilnico, kak lep kapital bi narastel za preskrbljevanje prihodnosti svojih hčera! Tako se pa mnogokrat zgodi, da so hčerke po zgodnji smrti svojih roditeljev nepreskrbljene. Delati ne znajo, varčiti tudi ne. Dà, tako zapuščena in zanemarjena sirota je često več pomilovanja vredna, nego oni otroci, katerim umrejo roditelji v rani mladosti; kajti teh zadnjih se marsikdo vsmili, v tem ko razvajeni deklici ne ostaje drugo kakor roganje od strani zlobnih ljudi.

Mati mora deklico učiti tudi delavnosti in varčnosti že v zgodnji mladosti, ako hoče, da bode njena hčerka kedaj srečna. Kmečki roditelji bolj skrbijo za svoje hčerke, nego roditelji meščanskega stanu. Kmečki roditelji preskrbé svoje hčere, ravno tako kot sinove. Pri meščanskem stanu pa ni tako. Oče in mati sina šolata, in to stoji ogromno denarja. Koliko storita pa za hčer, in vendar je njun otrok kakor sin, in še bolj podpore potrebna! Prav je in hvalevredno, da se sinu priskrbi bodočnosti, a ne sme se zanemarjati hči. Toliko, kolikor se potrosi za sina, ravno toliko bi bili dolžni vložiti v hranilnico za hčerko, ali pa jo zavarovati pri kakem zavodu, tako da bi bila v slučaju smrti roditeljev preskrbljena in ne zavisna od milosti bratov.

Mnogokrat so stariši krivi nesreče hčerkine. Zatorej je treba resno misliti tudi na njo, ako hocemo, da bomo srečni. Tudi žena je stvar božja, tudi ona mora se

duševno popenjati kvišku, mora se počevati, ter je treba njeno vzgojo urediti takó, da jo osrečimo. Ako pa hočemo osrečiti ženo, poznati moramo njene dobre in slabe lastnosti. Žena ne sme biti uganka možkemu, marveč mu mora biti zaupna prijateljica, kateremu sme potožiti svoje britkosti in gorje. Mož pa mora biti njen svetovalec in branitelj; nikakor njen zatiralec in mučitelj.

Le tedaj, kedar bodeta mož in žena smela potožiti jeden drugemu, jeden drugemu zaupati in se tolažiti ter jeden drugemu svetovati, le tedaj nastopi boljša doba za človeštvo.

Zmagoslava.

Lepa žena.

Je-li dovolj, da je lepa? Na to vprašanje odgovarja mati šestokrat z „da“, ko gleda na svojo hčerko, kateri je narava podelila lepo vnanost. Ali je lepa? glasi se po navadi iz množice, kedar se govori o imenitnejši ženski. To nam bi lahko dokazovalo, da je lepota prva in najodličnejša krepost, ki naj diči žensko.

Levstik pripoveduje v neki gazeli, kako moč ima lepota ženskega lica. (Vsaj je celó modro pamet Salomonu otemnelo žensko lice.) Može, ki so sluli po svoji modrosti ali po drugih čednostih, premagala je lepota in posegla odločevalno v njihovo usodo. Lepoto žensko so slavili pesniki; slikarjem in kiparjem je bila že od nekdaj izmed najvzvišenejših predmetov umetnosti... Najbolj pa nam kaže njeno moč vsakdanje življenje.

Da pa lepota ni jedino, kar vzbudi v srcu ljubezen in občudovanje, to je jasno. Prešeren je izgubil vero v svojo drago, ko je spoznal njeno nezvesto srce... Pred bogstvo ti, zdaj — lepa stvar! — Več kakor ono, kar ti blišči v oči, vredne so kreposti, skrite v srcu. Nemški pesnik pravi:

„Das Schönste, das ich kenn' und wähle,
Ist in der schönen Form die schön're Seele.“

Lepoto podari narava; plemenitost duhá in sreča pa življenje, pred vsem domača vzgoja in — šola. Pripomočki v dosego tega smotra so vsestranski in morajo biti vzgojitelju po moči znani. Oziraje se soseben na dekliško šolo in njen smoter: ogibati se je treba odgojiteljici, da ne zajde do napačnega gesla: v znanju je moč. Ko zapusti deklica začetno (ljudsko) šolo, razpolaga z nekim občnim znanjem, katero si je pridobila vsled vestno sestavljenega učnega načrta. Ona se je po moči blažila ter si pridobila plemenitost srca in duha.

Smoter druge človeške dobe je z iztopom iz osnovne šole dosežen. Deklica razpolaga v ugodnem slučaju z obilico znanja. Poleg drugih krepostij jo mora dičiti dobro vkoreninjena ljubav do domovine. Ona ve, da je dolžna čislati in ljubiti svoj narod in jezik, in si prizadevati, da kot člen skupine pripomore k občnemu napredku. Kako moči, da bi je ne navduševala ta ljubav? Saj so trenutki tako živo v spominu, ko se je prebudila iz otroškega spanja. Ko se je zavedela, razširil se jej je hipoma obzor in razjasnil in je spoznala, da jo prirojena ljubav do bratov in sester, sedaj ko se je zavedela, veže do vsega naroda. Sola je vzbudila zavest, da jej je sveta dolžnost odslej živeti med svojim narodom za narod svoj.

Iz ljudske šole vstopi človek v življenje. Dobra je sedaj vodnica svoji hčerki. Saj je mati že po naravi postavljena za prvo odgojiteljico svojih otrok — naše bodočnosti. Od matere je zavisna sreča otrokova, posebno pa njegovo čuvstvanje in mišljenje. Lahko bi kdo re-

kel: Dajte nam dobrih zavednih ženâ in mater, in narod bo rešen pogina. Mati se trudi, da ohrani otroku zdravo telo, kajti to je imenitno uslovje (pogoj) za zdravo dušo. Ali nekatere matere neizmerno škodujejo otrokom s svojo prenapeto, slepo ljubeznijo. No to je itak znano.

Duševni razvoj deklice pa ovira še neko žalostno dejstvo. Uže otroku je prirojena gizdavost, a to čustvo se pozneje tako razvije, da prevlada malone vselej vsa druga nagnenja, če mu ne stavi vzgoja nikakih mej s tem, da obrača pozornost duhá bolj na druge imenitnejše stvari. Sploh pa dá deklica, ki ima izobrazben estetičen čut, kmalu slovo nenaravni gizdavosti, ki postane smešna, če sega predaleč.

Zenska, ki je zaljubljena v krasoto svojo in svoje obleke, pusti v nemar vse, kar je vzvišeno nad vsakdanje življenje. Če prisostvuje narodni veselici, ne misli na prvotni namen, ampak samo na svojo zabavo in še bolj na učinek, ki ga napravi s svojo osebo, ali pa se jej vsaj zdi, da ga napravi. Pravi Slovenki pa je najprva potreba in največje veselje, da zadosti dolžnostim, ki jih ima do svojega naroda.

Prevladajoče abstraktno domoljubje naj bi z vestnim delovanjem krepstnih ženâ zadobilo svojo potrebno realnost. Korakajmo v življenju z neomahljivo voljo in ljubeznijo za svoj trpeči narod, ženske po istem potu, kakor moški, in vspehi v narodnem boju bodo sladki. Na delo torej, drage Slovenke! Pridobimo si znanja in idej z združenimi močmi, da bomo dobro oborožene stale na polju življenja. Saj dobre ideje izvirajo iz potreb življenja in nam kažejo prava pota. Združene v kolu, delovale bodemo v hasek napredka in prave človečnosti. . . Na vprašanje: Je-li dovolj, da je lepa? odgovorjam gledé na to, kar sem pisala, z nemškim pesnikom:

Das Schönste, das ich kenn' und wähle,
Ist in der schönen Form die schön're Seele.

Tugomira.

Ljubeznjivi prijatelj!

Mislím, da ne bode te hudi, ako se mi je ta kratko pismo malo zakasnilo. S potovanja Vam hočem opisati najprej veliko narodno slavnost pevskih družtev v Ptuj. Še prej naj Vam pa omenim slovenske deputacije pri prevzvišenem in presrčnem vladiki Strossmajerju. Odgovoril je na pozdrav g. Ivana Hribarja zlate besede, katerih Vam pa ponoviti ne maram, ker vem, da če tudi ste njegov čestitelj, vendar čutiti bi jih ne mogli takó, kakor smo je čutili mi prisotni srečni zemljani; kajti niso samo usta govorila, govorilo je pri našem ljubljencu vse, vsaka poteza na njegovem duhovitem obrazu, osobito je pa zareló iz njegovih očíj tako mило, čudno, ljubeznjivo. Prigovarjal nam je, naj bodemo jedini in prizanesljivi drug drugemu, ako hočemo kaj doseči, pa da se pri nas ne more govoriti o katoliških strankah, kakor je to pri Italijanih, Nemcih, Francozih, ker mi vsi smo katoličani. Veste, da smo bili za milega vladiko tako oduševljeni, da smo mu prav pošteno „dvorili“, vse pri njem nas je zanimalo. Od tam pa iz zanimive Slatine odpeljali smo se v Ptuj k velikemu koncertu. Vse jutro pošiljal nas je dež, da smo se bali, da bode le malo ljudij iz sosednjih krajev in dežel. Prišlo jih je, kar se jih ni balo vremena, in popoldne vršila se je slavnost pri najlepšem vremenu. Slišali smo v zboru in â solo take glasove, da so nas kar očarali. Pesmi so pa bile srečno izbrane, in oni vence

„Vodnikovih pesnij“ zanesel nas je v mislih za mnogo, mnogo let nazaj, in v temni kuti zavitega videli smo v domišljiji blagega starčeka, ki je pel: „Kdo rojen prihodnjih bo meni verjel“, ali pa: „Ne hčere ne sina po meni ne bo“. Skladbe so kaj lepe, in strokovnjaki (nekov Srb in Hrvatje) izrekli so svojo sodbo jako laskavo o naših pesmih. Po koncertu raztresli smo se po prostorih „Narodnega doma“, ki je jako obširen in je le s težka ohranil vse goste. V zeleni, gosto obraseni utici prepevali so „Slavci“ in si nazdravljali, na vrtu pozdravljali so se znanci, došli iz raznih slovenskih pokrajin, da ste slišali hrvatsko-slovensko-gorenjski naglas in primorsko izreko, Korošca in Štajerca, vse v najboljem soglasju; v dvorani pri tleh videli ste, kar je resnih naših učencjakov, profesorjev, doktorjev vseh fakultet, dame od blizu in daleč, vse slovensko govoreče, da Vam povem, da bi Vam kar srce igralo, ako bi bili zraven. Pozdravljalo in predstavljalo se je na desno in levo, in oduševljenje in veselje bilo je obče. Zamolčati tudi ne smem o čé. duhovnikih, osobito štajerskih, ki so izhajali z vsemi tako lepó in dobro. Štajerski Slovenci so res vzgled sloge, no mi ob mejah se ve da bolj umemo, kakó nam je tega treba; zato Bog poživi Štajerske Slovence!

V glasovitem in imenitnem Celju smo se tudi, potujé iz Ptuja, malo ustavili, da si ogledamo to „nemško“ mesto na popolnoma „nemški“ zemlji, kateremu se je zgodila poslednji čas takó velikanska krivica. Pričakovala sem, da bode vse tako, kakor v kakem Berlinu, a kako sem se zavzela in razveselila, da je skoro še bolj slovensko kot Ljubljana sama. O, Slovencev v Celju ne bo tako kmalo konec, to se mora uže povedati v žalost našim severnim nasprotnikom, katere so tudi naši južni nasprotniki pomilovali takó „od srca“. Tudi v Ptuj videli smo povsod le slovenska imena pisana, žal, le z nemškim pravopisom, a če bodo Štajerci delovali tako složno in lepó, dosežejo na krasni svoji zemlji še drugih vspehov. Smejati ali jeziti se pa morate, ako čitate neke nemške liste, kako Vam tožijo, da so Nemce do sedaj Slovenci bli s podkovanimi črevlji, in da se niso Nemci branili, a da od sedaj bodo vračali vdarce. Se ve, se ve, če so Slovenci spali, to je bilo zanje!

Čitala sem mnogo nevéščnega, a videla sem za nas tudi mnogo dobrega gori med simpatičnimi slovenskimi Štajerci. Počasi prešli smo štajersko mejo ter stopili na Kranjsko, o katerem smo vajeni le tožiti, osobito mi ob meji, a ostavšim v Litiji, zdelo se nam je, da smo ali nizko na jugu ali visoko na severu naše slovenske zemlje, tako oduševljen je narod tam za svojo narodnost, osobito ženstvo je tam kaj odločno in delavno — menda kakor nikjer drugod na Slovenskem.

Udeležila sem se tudi skupščine družbe sv. Cirila in Metoda Ob 8.10' zjutraj dospeli smo v Kranj, kjer nas je čakala godba ter meščanstvo Kranjsko pod načelstvom g. župana in pa — dež. Pozdravila je došle goste županova hčerka ter podarila predsedniku prof. Tomu Zupanu krasen šopek cvetic. Sledilo je še par pozdravov, in potem smo šli v starodavno mesto Kranj pri vlivanju dežja in pri sviranju godbe. Ko smo se okrepčali v čitalnični restavraciji, šli smo k maši, kjer smo slišali lepo slovensko petje mešanega zborâ.

Pri zborovanju vršilo se je vse gladko do volitve novega načelníštva. G. predsednik je lepo govoril, g. tajnik je krasno poročal in g. blagajnik vpletel je svoje suhe številke med lepe duhovite besede. Ko je pa prišlo do volitve jedne tretjine odbora, predlagal je nekdo iz vodstva mesto

d.ra Dečkota nekega drugega gospoda ter rekel, da naj se ta voli „per acclamationem“. A tu oglasi se nekdo tam zadej iz gospodov pa pravi, da se soglasno ne more reči, ker niso vsi s tem zadovoljni. G. predsednik stavi na glasovanje, kdor je za, naj vzdigne roko. Vzdigne se le malo rok, dame pa ostanejo vse nepremične. Predsednik zvoní. Dama nobena ni za onega gospoda, ampak za Štajerca g. d.ra Medveda. Ker je pa tudi dr. Dečko

Štajerec in je voljen zopet prevzeti izvolitev, izvolil se je on z veliko večino. G. notar Globočnik želi še, da bi se v odbor volil še jeden mož iz vsake pokrajine: Koroške, Stajerske in Primorske. Predsednik mu obeča, da to stvar prinese v odborovo sejo. Mi smo si pa izvestno vsi mislili, da je ta želja popolnoma opravičena, ker bi tako izabrani možje dobro poznali razmere dotičnih krajev.

Po tej burni seji bil je skupni obed. Takoj po pečenki pričele so razne in mnogotere nabitnice. Predsednik je napil Nj. Velič. cesarju, potem kranjskemu meščanstvu. Napili so ženstvu, odgovorila je g. Maša Dolenčec, napivalo se je na desno in levo v dolgih govorih. G. dr. Žitnik govoril je lepó o jedinstvi obeh strank na Slovenskem, ki bi naj delovali skupno, vozé paralelno k istemu smotru. Pritrjevali so od vseh strani: Dobro, živijo, živelí, in ploskanje je bilo jako burno. Oglasi se priznani govornik dr. Medved ter zavrača predgovornika, kar se tiče paralelstva, saj pride lahko kakova sila vmes, in ju razžene. Zopet: „živijo“, „dobro!“ in ploskanje. Ta govor je bil pozdravljen še bolj burno. Kje je tu doslednost, Slovenci moji? Sedaj pa k predmetu Vaše velike radovednosti. Od več strani pozvali so mene, naj napijem g. dr. Medvedu, ker je bil uže tako naš privilegovani kandidat. Dejala sem, da se d.ru Medvedu zahvaljam zlasti za to, ker mi Slovenci ob mejah osobito grenko čutimo, kaj nam škodi nejedinstvo na Kranjskem, osobito mi Primorci, Štajerci in Korošci vemo, kako je ta boj med nami poguben — sedaj mi šine na misel reči: „bodimo jedini“, manj besedij, a več dejanj še sem hotela reči, a tu mi pride zopet na misel kot blisk, da bi bilo po meni, in tedaj nisem mogla drugega najti, če sem še tako iskala. Vidite, to je bila moja misel, verujte mi, ker se je uže res mnogo govorilo, in govorica je tekla gladko, le da bi tudi vsem prihajala od srca. Nekdo, ki je bil prvič med Slovenci, prvič slišal svoje oduševljene brate, dejal je, da je to predolgo govorjenje jako neugodno vplivalo nanj. Morda je pa tudi ná me, saj sem bila uže takó nervozna. Jedini bodimo Slovenci vsi, brez razlike, evo kar je bilo jedro skoro vsem govorom. Vi pa, dragi prijatelj, potolažite se lahko, kar se mene tiče, se mi ni zdelo možno povedati, kar me je težilo, drugega tudi bi ne povedala rada.

Po obedu šli smo deloma na Prešernov grob, in tu veste prilično, kake misli plule so po moji glavi, kake želje v srcu.

Sedaj Vam pa pišem na onem nebeškem kinču kranjske zemlje, ki me zopet sili misliti na — Prešerna. Sedaj se odpeljem tje na „otok z valovi krog obdani“ ter pozvonim za pravo jedinstvo Slovencev v dejanju. Mišlila bodem malo tudi na Vas!

Márica.

Náčrt dekliške šole na Cetinju. Cetinje, sedež črnogorskega kneza in gospodarja, ima uže dalje časa imenitno dekliško šolo, kakoršne ni na Jugoslovanskem, in menda tudi boljše ne v mnogih državah. Slovenke bodo radovedne, kaj vse se poučuje v tej šoli. Šola se imenuje po srbski „Djevojački institut carice Marije na

Cetinju“. Šola ima 2 pripravna in 6 rednih razredov. V I. pripravni razred more vstopiti deklica, ki zna vsaj čitati srbski; v 2. pripravni razred se vsprejemljejo deklice, ki znajo vsaj toliko, kakor deklice po završenem II. razredu osnovne (ljudske) šole. V I. redni razred morejo vstopiti deklice, ki imajo znanje osnovnih šol.

Prilavna razreda. V I. pripravnem razredu so predmeti poučevanja: 1. Zakon božji (krščanski nauk). 2. Srbski jezik. 3. Ruski jezik. 4. Francozki jezik. 5. Geografija. 6. Matematika. 7. Krasnopis (lepopisanje). 8. „Crnanje“ (risanje). II. pripravni razred ima iste predmete; le namesto geografije pride na vrsto: „poznavanje domovine“, ki obseza zgodovino in zemljepisje Črne Gore „z obzirom na najobičnejše predstavnike flore in faune“.

Redovni razredi: I. razred ima: 1. Zakon božji. 2. Srbski jezik. 3. Ruski jezik. 4. Francozki jezik. 5. „Istorija svijeta“ (poučuje se na ruskem jeziku). 6. Geografija. 7. Matematika. 8. Prirodopis. 9. Krasnopis. 10. Risanje.

II. razred ima nadaljevanje istih predmetov; le lepopisanje uže odpade.

III. razred ima nadaljevanje II. razreda; pridružita se pa še 2 predmeta: srbska zgodovina in ruska zgodovina.

IV. razred ima nadaljevanje istih predmetov; le namesto „prirodopisa“ nastopi „fizika“.

V. razred. Isti predmeti, pridruži se pa še „pedagogija“, katera se predaje na ruskem jeziku.

VI. razred. Nadaljevanje istih predmetov; fizika odpade. dodaje se pa še metodika. Iz tega razreda navajamo natančnejše poučevanje iz vsakega predmeta, da bi razvideli, do katere stopnje sezajo nauki te šole. 1. Zakon božji: čitanje sv. evargelja s tolmačenjem. 2. Srbski jezik: historija srbske književnosti: Dubrovačko-dalmatinska in nova; čitanje klasičnih proizvodov iz obeh period; pismene vezbe (vaje); samostalneje sestavki po podanih temah; prevodi z ruskega, francozkega in staroslovanskega jezika. 3. Historija ruske književnosti od Lomonosova do naših dnij (na ruskem jeziku); proučevanje del iz te dobe; pismene vaje: samostalneje sestavki na podane teme; prevodi s srbskega in francozkega jezika. 4. Francozki jezik: Historija francozke književnosti od XVIII. veka do naših dnij (na francozkem jeziku); proučevanje del iz te dobe; pismene vaje: pisanje po kazuju; prevodi in sestavki na teme iz književnosti. 5. Svetovna zgodovina. Čitanje zgodovinskih del o novi historiji, in pri tem se dela krajši izvodi z beleškami iz prečitane. 6. Srbska zgodovina. Čitanje zgodovinskih del o srbski historiji z napravljajem beležek. 7. ruska zgodovina. (Predaje se na ruskem jeziku) Čitanje važnejših del o ruski zgodovini in napravljajem beležek. 8. Pedagogika (predaje se na ruskem jeziku). Teorija: vzgoja fizična na osnovi iz antropologije in higijene; vzgoja intelektualna in нравstvena. 9. metodika. Razum teorije se učenke v II. tečaju vezbajo v predavanju v pripravnem razredu, pod nadzorom dotičnega predavatelja Metodike. 10. Risanje. Vezbanje v mešanju vodenih barv in slikanje lažih ornamentalnih etc. modelov.

Predmeti za vse: Muzika: Teorija, petje, glasovir. Pojejo se srbske, ruske in občeslovanske pesmi. Literatura slovanska in tuja. 2. Ročna dela: Od prostega pletenja in šivanja do krojenja in finega veziva. Obrača se pozornost na krojenje in šivanje črnogorske obleke. 3. Gimnastika. 4. Gospodinjstvo. (5. in 6. razred). Učenke so dolžne paziti na nižje razrede, in takó na red in snažnost v hiši. Poslednje leto se učenke seznanjajo z gospodinjstvom in kuhinjo. Nauka na teden je v vsakem razredu skupaj od 26 do 30 ur.

V zavodu more biti samo 20 državnih pitomic (gojenk), ketere ne plačajo, a do 30 o svojem trošku, za katere se plača 200 gld. na leto. Gojenke dobé v zavodu vse, kar jim je potrebno. Šola se začneja 9. septembra in završuje 15. junija (st. st.) Konec leta dobivajo svedočbe o skupnem letnem vspehu. Kedar gojenka redno in popolnoma završi tečaj instituta, dobi od knjiž. ministerstva prosvete poseben diplom, ki jej daje pravo, da more biti učiteljica v osnovni šoli.

Če premišljujejo izobražene Slovenke načrt te daleč okolu proslavljene dekliške šole s šolami, v katerih so se učile one, zapazijo velikansko razliko, in kakó mora biti oddaljena njih vzgoja od vzgoje črnogorskih gojenk.

„Српскиња“, koledar za 1896. leto. Prof. Jov. Popović nazzanja, da se je oglasilo doslej toliko predplatnikov na to knjigo, da je zagotovljeno izdaje in pojde takoj v tisk. Priporoča, naj se podvzajajo tisti, ki se hočejo še naročiti: časa imajo do 1. oktobra. Cena knjigi, ki bode obsezala 11 pol. v veliki osmerki, stoji 70 kr., vezani 1. gld. Zanimivo je gradivo, znameniti so sotrudniki in sotrudnice pri tem delu. Slovenkam posebe priporočamo ta koledar, ki je posvečen Slovankam v obče. Naročnina se pošilja prof. Jov. Popoviću v Pančevu.